

Jacqueline de ROMILLY: **Alcibiades**. (Trad. cast. A.Mª de la Fuente) Barcelona, Seix Barral, 1996, 277 pp.

No és el simple nom que encapçala el títol del llibre sino més aviat el subtítol que l'acompanya «Alcibiades o els perills de l'ambició», el que pot mostrar amb més claredat quin seria l'objectiu primer de l'autora. Perquè, efectivament, no tenim davant nostre una simple biografia d'un dels personatges que van participar més activament i que suscitaron més polèmiques en el si de la democràcia atenesa; i, malgrat tot, aquesta «biografia», és fruit de molts anys d'investigació i docència a la Sorbona i al Collège de France sobre els intrincats processos polítics i socials de l'Atenes del segle Vè. En el fons, aquest llibre voldria donar-nos un missatge, un advertiment: Alcibiades, l'estadista, es presentava davant del poble i li parlava com un savi conseller, però era obstinat i actuava com un tirà.

Alcibiades, podríem dir, ho tenia «tot» (és a dir, «massa», ¿no és això suficient motiu de reflexió?): una ascendència emparentada amb les grans famílies protagonistes en la vida democràtica atenesa, una educació refinada (deixeble de Sòcrates i també dels sofistes del seu temps, especialment hàbil en els recursos de la retòrica... tingué contactes també amb poetes com ho demostren des de les al·lusions d'Aristòfanes fins l'epinici que compongué Eurípides en honor seu); una superioritat —diríem— social i intel·lectual a la vegada. En Alcibiades hi havia posades grans esperances per al futur polític d'Atenes. I tampoc no li mancava atractiu físic, per la qual cosa, afegida una impudícia seva irrefrenable, se les veié en més d'un mal afer. Però, sobretot, Alcibiades cultivà un orgull desmesurat i una gosadia descarada fins al cinisme més extremat. Les anècdotes amb què la de Romilly ho il·lustra són quantioses (sobretot Plutarco, però sap extreure molt bé conclusions dels seus coetanis com ara Plató). Fos com fos, totes les excentricitats i escàndols de la seva vida privada (estafes, adulteris, extravagàncies, cinisme desfermat) haurien suposat poca cosa o res si no s'haguessin barrejat inevitablement amb la seva carrera política. ¿O potser en la nostra època Alcibiades no està prou representat per figures saturades d'ambició que arrossegueu formes de política audaç i escàndols gairebé sense treva?

En el gruix del llibre, Jacqueline de Romilly traça les línies mestres de la biografia d'Alcibiades i comença amb notícies que van des de la seva infantesa i joventut. Discorre pel moment de la seva entrada en la vida política tenint sempre a la vista el seus gran projectes «imperialistes». Seguidament desgrana, de forma gairebé novel·lesca, el desenvolupament de les seves maniobres i actuacions més conegudes: ens centrem ara en la campanya de Sicília de la qual fou impulsor i protagonista, no

només arran dels fets durant les vigílies de la campanya (mutilació dels Hermes i amenaces d'oligarquia), sino ja per la seva alta traició (pròfug desembarca a Esparta), «gestions» per terres d'Àsia Menor, el «retorn triomfal» a Atenes... greus contradiccions i intrigues que, pel fet de ser en una democràcia resulten doblement perilloses. Aviat arribaria el moment en què tot plegat es girà contra seu fins deixar-lo completament anorreat, sol i de forma ignominiosa. La participació d'Alcibiades en els dies culminants de la vida política decidí el declivi imparabile i esfondrament de la democràcia atenesa. L'autora no perd la pista a cap de les fonts d'historiadors antics: els valora sine *ira et studio*, no en debades és reconeguda com una autoritat mundial en la densa obra de Tucídides. Més encara, lluny del pessimisme vital d'aquest historiador, la de Romilly sap exaltar amb fascinació els polítics que intervingueren en l'Atenes del segle clàssic, però ens posa a l'aguait davant la demagògia a l'ús de qui sap servir-se de la llibertat amb millor o pitjor intenció.

De Romilly clou el seu llibre donant judicis de valor: és un suculent repàs del que s'ha dit sobre Alcibiades començant a partir dels humanistes francesos (¿no hauria pogut parlar també de les seves influències en el pensament de Hobbes o Bacon?), tot insistint en algunes conclusions que també avui podem extreure, que l'ambició personal pot convertir-se en un mal terrible per la democràcia... fins al punt d'invalidar-la. Un llibre documentadíssim, però escrit pensant en el gran públic; útil no només per l'hel·lenista i l'historiador, sino també per al polític, el sociòleg, etc. Al llarg de les seves planes De Romilly es planteja sovint preguntes, i cerca respostes que ens fan proper aquell món al nostre de manera clara i diàfana, un estil que ella reprèn en el seu darrer assaig *¿Por qué Grecia?* (Ed. Debate, 1997).

L'edició present és acurada, conté bibliografia selecta, mapes, índexs de noms propis: tot una eina de treball. És llàstima que hi hagi errors en algunes transcripcions, p. ex. "melinos" p. 19 serà "melios", els habitants de l'illa de Melos, en francès "méliens"; "Tucídides" i no "Tucidedes", p. 51; "Etéocles" i no "Eteocles", p. 245; així com nombrosos topònims en els mapes de les pàgs. 274-276.

Ramon Torné Teixidó

publicat a *L'Avenç* núm. 223, 1998, pàgs. 59-60